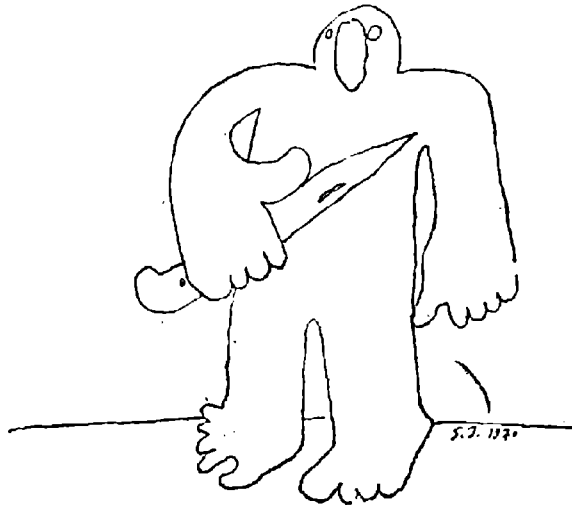

TŐKE ISTVÁN

mosolygó tiszaménte

(Zentai, Zenta környéki élcsek, népi anekdoták)

BEKÖSZÖNTŐ

Személyes jellegű vallomással kell kezdenem:

Nem vagyok néprajzkutató, csak afféle magános dilettáns. Hivatásomnál és érdeklődésemnél fogva (anyanyelvet tanítok az egyik zentai elemi iskolában) olykor-olykor magánszorgalomból kirándulok a néprajz területére is. Összegyűjtök magamnak és tanítványaimnak egy-egy csokorra való színes virágot, hogy alkalmadtán derűt és napsugarat lopjak általuk az irodalomelméleti és a nyelvtanórák méla unalmába.

Tallóztatva a szellemi néprajz kiterjedt mezején, a helyi mondák gyűjtögetése közben bukkantam a népi anekdotákra. Úgy találtam, hogy eléggé elhanyagolt és gazdátlan kincsei ezek a nép szellemi termékeinek, mert eddig — tudtommal — Jókain és György Lajoson kívül senki sem foglalkozott velük érdemük szerint a hivatásos etnográfusok közül. Mindig csak alkalmyszerűen és mellékesen kerültek tollhegyre valamely gyűjtő feljegyzéseiben. Jőmagam is más műfaj (gyermekjátékok, boszorkány- és kincsmondák) után kutatva jöttem rá, mennyi derűs, szívet vidító tréfás hagyomány, bohókás történet is él még — főleg — az idősebbjeink emlékezetében. Ezeket az izes történeteket kíséreltem meg szerény gyűjteménybe összetereelni, laza keretbe foglalni.

Tudom, hogy a mai stíluseszmény: a tárgyias és érzelmszegény próza korában anekdotát gyűjteni nem éppen korszerű vállalkozás. A mai irodalom már nemigen tud mit kezdeni az anekdotával. Művelését ósdinak, a patriarchális irodalmi hagyomány ápolásának tartja, provincializmusnak, s ezért nem egy író és kritikus legszívesebben kitiltaná az irodalomból.

A pedagógusnak más a véleménye erről a mostoha műfajról. Az iskolai gyakorlat tapasztalatai alapján mondhatom, hogy az anekdota frissíti a tanítási órát, szórakoztatva tanít, s egy-egy irodalmi vagy történelmi kor szellemének megértését — amelyhez egyébként órák kellenének — a kellő helyen és színesen elbeszélte anekdota percekben belül képes elérni. Érthető. Az igazán jó anekdotában szinte sűrítve van minden: a kor, a kultúrhistoria, az egész társadalom. Illés Endre, a műfaj jeles művelője írja: „... ez a mikro-műfaj sokszor jobban átvilágít egy-egy embert, egy-egy helyzetet, egy-egy kort, mint a hosszú lélekbúvárlások! Kulissza nélkül tudja a lényegét felidézni.”

Ezért nem tartom hát hiábavaló időtöltésnek az anekdotával való foglalkozást.

Az is tudott dolog, hogy az anekdota vándortermék, amolyan nemzetközi műfaj. Egy-egy jó csattanóra épült történet hamar válik országjáró történetté, sőt átlépve a nyelvi és a földrajzi határokat, otthont lel min-

denütt, könnyen gyökeret ereszt idegen talajon is. Eppen ezért a Mosolygó Tisza mente anyagának gyűjtése és rendezése közben kihagytam azokat az anekdotákat, amelyekben meglátszott az idegen köntös, vagy amelyekben máshonnan olvasott és hallott csattanókra véltem ráismerni. Csak azokat vettem fel gyűjteményembe, amelyek — bár ezt az anekdota vándor jellege miatt csak relatív hitelességgel mondhatom — tudtommal zentai talajból sarjadtak, s amelyek a zentai vagy Zenta környéki emberek kedélyvilágát, szellemes megnyilatkozásait tükrözik.

Fontoskodó tudálékosság volna sajátságos Tisza menti humorról beszélni, hiszen minden vidék, tájegység lakóiban benne él a vidám csattanóra épült anekdota kedvelése; így a zentai és a Zenta környéki lakosság lelkében is. Bizonyítják ezt a gyűjteményben felvett apró és jellemző történetek, amelyekből kiviláglik, hogy a zentai „pógár”-nak, lett légyen az több száz láncos nagygazda vagy alvégi zsellér, a múltban sem kellett elmésségért a szomszédba mennie.

Bekerült a gyűjteménybe olyasmi is, ami talán nem mindig anekdota, élc, csattanója sincs, olykor csak egy kép, adat, egy darab valóság, de mert jellemző erő van benne, embert ábrázol, mert gondolkodásmódra, észjárásra utal — helyet kapott a többiek sorában.

Régen elköltözött nagygazdák, szegényparasztok, polgárok emlékezete villan fel ezekben a derűs vagy jellemző történetkében, de itt-ott a mából vagy a közelmúltból is akad egy-egy sziporka, színes szellemi buborék. Sehol sem a kegyeletértő szándék vezetett. Pusztán a letűnt, illetve a tűnőfélben lévő múlt kallódó darabjainak megmentése volt a célom. Összeszedegtettem őket, mert úgy találom, hogy ma már az „abszolút” és kiötlött viccek korában kevésbé buzog és apadóban van a régi szóbeli költészetnek ez a forrása.

Egy-két szót még a gyűjtemény stílusáról, nyelvezetéről.

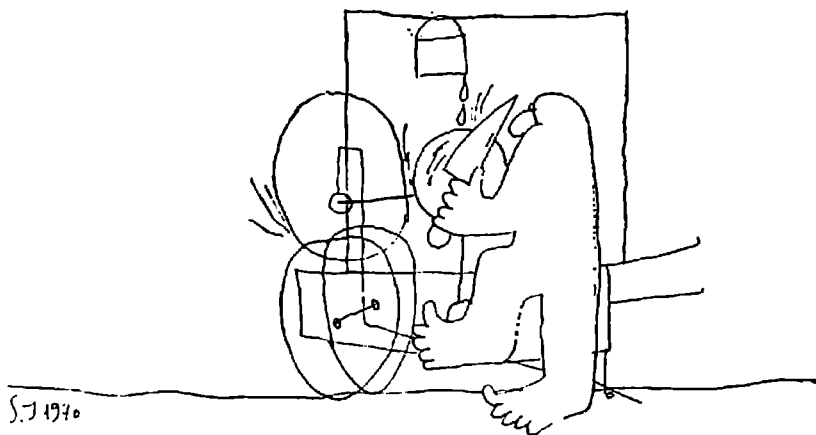
Gyűjtés közben arra törekedtem, hogy egységes stílusban jegyezzem le a történetkéket, melyek közül nem egyet három-négy közlőtől kellett — sokszor félmondatonként —, hiányosan, szinte darabokban összeszedgetnem. Ott, ahol azonban ezt lehetett, a közlő személy kifejezéseit és szavajárását is beleötvettem a szövegbe.

Mivel az anekdoták elmondásánál hitelességre törekedtem, ugyanúgy nyelvi téren is hitelesnek kellett lennem —, ez a magyarázata annak, hogy helyenként a tájnyelven való beszédet alkalmaztam. Nem a giccses álnépieskedés volt ezzel a célom. A régi, a már csak főleg öregebbjei által beszélt nyelvi stílust kívántam visszaadni jellemzésül, persze csak mértékkel. Lehet, hogy a hivatásos nyelvész mindezt münépiesnek fogja ítélni, de hangsúlyozni szeretném: ez a gyűjtemény nem nyelvészeti célokat szolgál.

Még csak annyit: közlésem nem a teljes anyag, annak csupán egyharmada: válogatás, kóstoló a zentai és Zenta környéki nép szellemi terméséből.

Igénytelen gyűjteményemet azzal a meggyőződéssel teszem le a Híd szerkesztőségének asztalára, hogy nem végeztem hiábavaló munkát. Talán más pedagógustársakat is ösztönözni tud majd ez a gyűjtemény arra, hogy szorgalmazza környezetükben a szellemi hagyomány veszendő termékeinek gyűjtését, a Vajdaság szellemi néprajzának föltérképezését.

Végső ideje lenne...

EMLÉKEZZÜNK RÉGIEKRŐL...!

Az első zentai vashidat 1908-ban adták át a forgalomnak. Az ünnepélyes aktuson jelen volt az egész városi kupaktanács. Berzencei Domokos városi főmérnök, a munkálatok vezetője volt az ünnepi szónok, aki köszöntő beszéde végén merő udvariasságból megkérte a városatyákat: nyilatkozzanak, mondjanak véleményyt az új hídról. A felhívást követő csendben Kecskeméti Pista bácsi — jeles papucsos a Mária utcából — odafontoskodott az új híd egyik tartóoszlopához, akkurátusan körülrugdosta a csizma orrával, s nagy fennhangon így szólt:

— Hát... Szép ez a híd, ammán szent igaz, de én azért e' kicsit gyengéllem!

A bizalmatlanabbjai, a mindenben tamáskodók nyomban rábólintottak, hogy igazsága legyen. Lehet biz' abban valami, amit Pista bácsi állít. Mindjárt született is ajánlat: a csókai uraság barmai éppen ott kérődztek a bánáti oldalon, tehát kéznél voltak; tereljék át a marhacsordát a hídon, s így tapasztalják ki, hogy ugyan állja-e a terhelést!

Megtörtént.

Utána ismét Berzencei állott elő, de már azzal, hogy most még hajtsák át az öreg Kecskeméti is, és ha ő alatta sem szakad le az új híd, akkor nyugodt lélekkel átadhatják a forgalomnak.

EZ IS MEGTESZI

A századforduló idején hosszú képviselőházi vita után az állami anyakönyvvezetést tették kötelezővé az egyházi helyett.

Az első állami anyakönyvvezető Zentán Kuthy Lajos volt, s vele esett meg a következő história:

Egy ízben valami rangosabb párt kellett összeadnia, s hogy minél díszesebb legyen a szertartás, hazaküldte Jánost, a hivatali szolgát zsinóros ünnepi felöltőjéért:

— János, menjen el hozzánk, és kérje el a feleségtől a ferencjós-kámat!

— A... micsodát, kérem?

— Mondtam már: a ferencjós-kámat! De siessen!

— Igenis.

Az öreg hümmögve elment, s fél óra múlva beállított egy — hatalmas képpel.

— Hát ez mi? — rökönyödött meg az anyakönyvvezető.

— Tekintetes úr, a naccsága nem vót otthon, oszt a cselédde' hiába kerestük, nem tanátuk a Ferenc Jós-kát. Helette leakasztottuk a Kossuth Lajost. Úgy vélekedök, ez is megteszi...

SOSE LESZ VÉGE

A Vartus ikrek (három testvér) nevezetes szőlőbirtokosok voltak valamikor lent Budzsákban. Születésükről a következő anekdota járja még ma is a régi öregek között:

Apjuk, Vartus Alajos, híres kaszinóba járó ember volt. A világ minden kincséért sem mondott volna le ebbéli szórakozásáról, s mindennap ott kártyázott asztaltársaságával a megszokott helyén.

A kritikus napon is, amíg felesége otthon vajúdott, ő belemélyedve a „nemzeti csendesbe”, azaz a ferblibe, éppen osztott, amikor sietve jött a kiscseléd:

— Tekintetes úr! Kislánya született!

— Kislány? A rézangyalát! Erre iszunk egyet emberek! — s örömeiben egy könt fizetett mindenkinek.

Fél óra múlva ehol, újra piheng a hírnök:

— Tekintetes úr! Egy kisfiú is született!

— Nahát! Fiú is! Ez aztán igen!

S Alajos úr a nagy öröme ismét egy körrel tetézi az előbbit.

Újabb fél óra múlva nagy lihegve szalad a pesztonka:

— Tekintetes úr, tekintetes úr! Még egy kislánya született!

De erre már az ünnepelt is odavágta a kártyát:

— A fene egye meg, csak haza köll menni, mer' ennek úgy látszik, sose lesz vége!

TISZTELETTELJES FELLEBBEZÉS

Még a század elején történt, hogy egy adal szerb juhász holmi birkalopás vagy tán inkább tilos legeltetésből kifolyólag-e — ezen már most hiába dévankoznánk — alaposan megkopogtatta egy mákosli budár feje tetejét. Bíróságra került a dolog, s mivel a tekintetes törvény az elkövetett túlkapásért nem tartotta elegendőnek a belső bünbánatot, a juhászt annak rendje s módja szerint elítélte.

A hivatalos tolmács lakonikus rövideggel ismertette a magyarul nem tudó legénnyel a bíróság ítéletét:

— Imaş da odležiš dva meseca u zatvoru!*

A juhász sokallta a büntetést, s nem éppen ildomos mondat kíséretében nyugtázta a rá mért kvótát:

— Serem ti se u presudu!** — kommentálta népi tömörséggel.

— Mi a vádlott válasza? — érdeklődött a kissé nagyothalló bíró.

— Az elítélt tisztelettel fellebbez — fordított „kaspásból” a galambepéjű tolmács.

ÜGYVÉDI FURFANG

Dr. Huszágh Nándor ügyvéd (Huszágh László nyugalmazott gyógyszerész apja) hallani sem akart az orvosról, pedig súlyos asztmában szenvedett. A dohányzásról sem akart leszokni, s hiába könyörögtek a hozzátartozói — naponta elszívta a maga három szivarját. Egyszer átment Szegedre, meglátogatni ott

* Kéthónapi börtönbüntetést kaptál!

** Sz... k az ítéletbe!

élő leányait, akik végül is rávették, hogy menjen szakorvoshoz.

A specialista nyomban megállapította a kórt, s megkérdezte botegét, hogy dohányzik-e.

— Igen.

— S mennyit szív naponta?

Az öreg élt a gyanúval, hogy most pedig némi tiltások és korlátozások következnek, ezért hát elővigyázatosságból így válaszolt:

— Hát... tíz szivart.

— Az sok, nagyon sok, ügyvéd úr. Úgy vélem, elég lesz önnek öt is. Nem gondolja?

— Ha úgy találja a doktor úr...

Hazatérve leányai rögtön azzal a kérdéssel fogadták apjukat, hogy eltiltotta-e az orvos a szivartól.

— Nem az — mondta az öreg dicsekedve —, hanem még kettőt engedélyezett!

DÍSZES TEMETÉS

Gózon István prépost is egyre inkább távolodó és ködbe vésző alakja a régi Zenta jeles embereinek. Pedig annak idején híres volt jóízű humoráról, szellemes élceiről.

A századfordulón történt, hogy bemegy hozzá egy tóparti parasztember, akinek meghalt az anyósa. Az illető afféle gangos és rátarti paraszt lévén — szárazkapubejáratos! —, díszes temetést akart, mutatósat, mert ha öt koronát sajnált is az orvostól, ezret szívesen rááldozott a temetésre, nehogy a világ azt mondja rá: „No az is csak úgy begyugta az anyját a földbe!”

Elsorolja annak rendje s módja szerint, hány paposat akar, hány ministránssal, milyen ruhában, mi-féle szertartással stb. Többek között kiköti azt is, hogy Gózon a préposti süvegét is tegye fel a temetés alkalmával.

— Semmi akadály, barátom. Semmi akadály — mondja a főpap —, de az 25 koronával megdrágítja a temetési költségeket.

— Hű, a' sok lesz! — vakarja fejét a paraszt, aki már addig is borsosnak találta a temetési árjegyzéket, s most alkudni akart. — Nem lehetne valamivel ócsóbb? Mondjuk... húsz korona?

— Mit? — önti el az indulat a prépost urat. Berohan a sekrestyébe, kihozza a díszes süveget, s az ámuló paraszt fejébe nyomva rárivall:

— Maga mennyiért menne végig a főutcán ebben a maskarában?

— Én? Izé... Semmi pizé' réfost úr, semmi pizé'! — szabódik a megrökönyödött tóparti gazda.

— Nohát, akkor tüllem mért sajnálja azt az öt koronát? Mért garasoskodik?

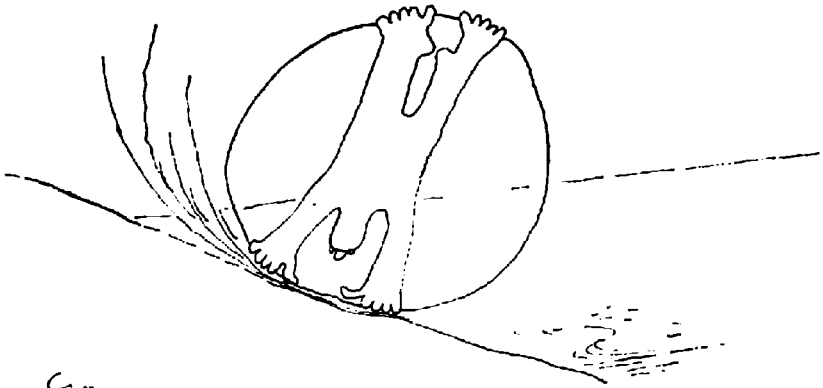
TECA NÉNI RÓMÁBAN

Még az első világháború előtt nagyobb számú hívősereg látogatott el Zentáról a római Szent Péter bazilikába. A zarándokok között ott volt Teca néni is,

buzgó hívője és adakozója az egyháznak. A jámbor hívőket a pápa színe elé is elvitték, s ez alkalommal megmutatták nekik a vatikáni képtár mesés értékű szobor és festészeti kincseit. Tudott dolog, hogy a klasszikus és barokk képek témája (Léda és a hattyú, Európa a bikával), nem minden esetben vág össze a rózsafüzérrel, amit Teca néniék itt is buzgón morzsolgattak. Bizony, a szemérmes vidéki szemléletű hívők nem győzték a tekintetüket lesütni, fejüket kapkodni a vatikáni képtár csarnokában.

Rómából visszatérve Teca néni így számolt be a nevezetes búcsújárás tapasztalatairól az egyik közismert zentai ügyvédnek:

— Tuggya, ügyvégy úr, vótunk Rómában a plébánián is, a pápánál, de ott a gangon amyi szemtelenség van, hogy nekem köphetnékem vót. Képzelve, a plébánia gangja tele van meztelen asszonyokkal, meg förtelmes emberekkel! Nohát ijet! Oda se mék többet!

S. 1070

NAGYGAZDÁK, „PÓGÁROK” ÉS NÉPI ALAKOK

Nagyhatú gazda hírében állt még a századforduló előtt az öreg Tóth Márton, a nevezetes Tóth familia apja. Amolyan kultúriszonyban szenvedő, Pató Pál-os szocmléletű, maradi gazdagparaszt volt, aki előtt csak száz láncon túl kezdődött az ember.

Hajdanvolt cselédeinek maradékai regélik róla, hogy nyűtte, hajtotta a szegényt, ha kanász, ha csordás, ha kocsisbéres volt is; nem tett köztük különbséget. Mint mondják, kevés és rossz ennivalón tartotta a cselédeit: „fekete kinyéren, kiosi szalonnán meg nagy vöröshajmán”. Nem is tartozott a népszerű gazdák közé. Cselédfogadáskor ő is elment a Hajduska-féle vendéglőbe, de messze elkerülték asztalát a béresjelöltek, pedig ugyancsak invitálta őket:

— No öcsém, e'szegőcc-e hozzám?

Ha mégis szóra bírt a végén egy-egy legényt, és ha az megkérte a maga bérét, ilyenformán kezdett alku-dozni véle:

— Há... ennyié' én is e'szegődnék, csak lenne ki-hön!

* * *

Mesélik róla, hogy egy téli vasárnap estén, amikor kevesebb volt a kinti munka a szálláson, két bérese elment a tanyai egylovasok báljára. De éjfél felé már jöttek is lóhalálában vissza, mert hajnali négykor itatniuk kellett.

Alig szunnyadtak meg a jászolban, ahova megvac-koltak maguknak, máris jött Márton gazda, s öblös hangján költögetni kezdte őket:

— Jóska! János, kejjetek föl! Nemsokára regge' lesz, hónapután meg mán szerda, oszt ezen a héten még semmit se csinátunk!

* * *

Egyszer fölment Pestre valamelyik rokonához, aki mutogatta neki a jelesebb pesti épületeket. Megálltak az Országház előtt is, ahol megkérdezi tőle pesti ismerőse:

— No Marci bácsi, mit szól kend hozzá? Mit gondol, mennyit érhet ez az épület?

— Hát... ér, amit ér. Sokat ér... De nem ér annyit, mint nálunk Bácskában egy jó kiadós májusi eső.

MEGDOLGOZOTT ÉRTE

A század elején az a csoda esett meg a kanizsai földeken, hogy egy takaros kisgazdalegény százlancos nagygazdálányt kért meg — és kapott is feleségül. Világgraszoló szenzáció volt ez akkor, különösen, hogy az újdonsült menyecske mindjárt hozta is a hozományt magával az új házhoz. Irigyelték is a nagy szerencséjéért a legényt, akit az esküvő napjától

kezdve ezentúl csak „Jójárt” néven illetett a falu szája.

A fáma szerint az esküvőt követő hajnalon arra ébred az új ember, hogy a felesége erősen köllögeti és noszogatja, hogy ébredjen már fel, ne aludjon, hisz a gazdaság nem várhat.

— Mért keljek fel? — kérdezi indulatosan a gazda.
— Tudja odakint mindenki a maga dógát, hát végezze!

— Ugyan hé! Dógozni kő' mindenkinek. Neked is, hogy szerezzünk.

— De a tüve istenit! Hát nem tennap szereztem száz lánc fődét? Mér dógozzak még máma is?

FELFOGÁS DOLGA

Csépelték a Pósa tanyán. A gazda afféle igyekvő, emberséges kisparaszt, ilyenkor mindig kitett magáért: aranszínű tyúkhúsleves, kakaspaprikás, bor meg sült tészta várta délben a részeseket.

Amint ott ülnek és esznek a munkások, átlátogat a tanyára a szomszéd Cs. L., a fukarságáról közismert kétszáz holdas nagygazda.

— Mi van itt, lakodalom? — kérdi elképedve a gazdag terítés láttán.

— Dehogysis, bátyám! Csak hát... mivel az Isten bő termést adott, úgy gondótam, én se leszek mán szükmarkú. Megdógoznak érte...

— Jaj, öcsém, tük könnyen csinálhassátok ezt, nálatok két nap alatt elvégeznek. De én nem tehetem ám, mer' hogy az én szérümön két hétig is ott bűg a tüzes gép

BIZONY, MESSZE VAN...

Régebben az esztendő utolsó napján volt a nagygazdánál a kanász-, béres- és cselédfogadás, vagy ahogyan Zentán nevezték: az „öcsém-vásár” („Hát öcsém, elszegődnél-c hozzám?”). A gazdák és a cselédnokkal ilyenkor valamelyik jelesebb kocsmába jöttek össze (Zentán ilyen volt a Hajduska-féle vendéglő), és itt zajlott le minden évben a meg-megisméltődő béresfogadás. Ezeken az összejöveteleken, a többi pohos kiskirály között, rendre megjelent Radics János, híres Zenta környéki nagygazda is, s jelenléte csak emelte az embervásár tekintélyét.

Egy ízben a már felfogadott új béresrel szánkon indult ki a csantavéri földeken lévő tanyájára. Zúzmarás, hideg téli nap volt, s a havas mezők felett károgva szálltak a kóbor varjak. Az öreg elől ült a subában, új bérese pedig vézna felöltőjében ott kotolt a szánkó aljába vetett szalmán. Vacogott szegény.

Híressoron túl, mikor már nem állhatta a dermesztő hideget, didergő hangon megszólalt az árva:

— Gazduram, de messzi van a ken' tanyája!

Radics uram önézetét régen érte ekkora sértés.

— Micsoda?! — füstölgött magában. Még hogy messze van ennek a koszos senkinek az ő tanyája?!
Meg se fordult, csak a szája sarkából vágta oda a béresnek:

— Neked van-e tanyád, öcsém?

— Nekem? Há' mér' kérdezi kend, amikó úgy is tuggya, hogy nincsen.

— No látod... A' van messze!

NEHÉZ VENDÉGLÁTÁS

Fiat házasította az adorzáni gazda, és csapott is a módjához illő lakodalmat. Két sátorban mulatott a vendég, s a kanizsai meg a zentai cigánybanda egymást túllícitálva húzta a talpalávalót.

Harmadnap, amikor hajnaltájt szedelődzködni kezdett a násznép, megdördült az ég, s szakadni kezdett a májusi eső.

— Sehova!... — adta ki a parancsot az örömapa. — Mulassatok! — s már vágta is le a borjút meg a maradék aprójószágot, hogy legyen mit feladni az ebédhez. Kapott a vendég a szíves tartóztatáson és — maradt.

Ám ez idő délre sem akart kiderülni, sőt a májusi áldás országos esővé simulva, egész délután csak esett, esett, esett...

Ezt már maga a gazda is megsokallta, s úgy este felé kiorozkodott a vendégek közül a sátor mögé, és kalaplevéve fölfohászzkodott:

— Uram Jézus, neked vótak-e vendégeid?!

A KANIZSAI VENDÉG

Az adorzániakról mesélik a rossznyelvű kanizsaiak: Kilátogatott a kanizsai ember a komájához Adorzánra a búcsú idején, de másnapra, sőt harmadnapra is ott találta magát felejteni, mivelhogy nagyon is betű szerint értette a szíves marasztalást. A gazda azonban már szeretett volna túladni rajta, s ha szóval nem is, de magatartásával igyekezett tudomására hozni, hogy „akármilyen kedves vendég, három napig untig elég”. Csakhogy közben az eső is megeredt, s ez a tény a komának kedvezett. Meg is jegyezte, amint ott pipáztak együtt a ház előtt, a gangon:

— De ronda egy üdő van odakint. Ilyenkö még a jó kutyát is kár kiverni a házából — így a koma.

— Pej'g komám, mentem én má' haza ennél kutyább időben is, amikó vendég vótam Hegyesen!

— No, lelketlen egy rokon is vót az, aiki kedet ilyen időbe útnak eresztette!

EREDMÉNYES BÚCSÚ

Még a két háború között történt, hogy a Zentán dolgozó adorzáni legénytől megkérdezi hétfőn a mestere:

- No Jóska, oszi hogy sikerült a tegnapi búcsú?
- Hát... sikerüni sikerüt, de tuggya, azér' a két év előtti a' mégiscsak jobb vót.
- Hogyhogy?
- Hát mer' az idén csak egy legínynek verték be a fejit, de amakkó meg hároman is kibukták a piros level... Bizony!

HA FÁZIK A TISZTELENDŐ ÚR

Igen nevezetes és jó humorú pap volt Zentán még annak idején Dúlósi Jenő. Meséli róla, hogy amikor egyszer egy Tisza-parti halász affelől érdeklődött, mit is kóstálna egy gyászmise boldogult felesége lelki üdvösségéért, így válaszolt:

— Hát... van ötkoronás, négykoronás, háromkoronás — meg egykoronás; de ezt az utóbbit már magam sem ajánlom.

* * *

Másik alkalommal pedig egy alvégi szegény zsellér állítót be hozzá temetés irányában, hogy megbeszélje vele a temetési szertartás mikéntjét, no meg az árát is. Mikor a fizetésre került volna a sor, megkérdezi Dúlósi:

— Kis ruhában vagy nagy ruhában (értsd: karingben vagy palástban) temessem a boldogultat?

Bőjti szelek füttyögtek odakint, rázták a plébánia zsalugátereit, ezért hát a szegény magyar így válaszolt:

— Nézze, tisztelendő úr, nekem csak a kicsire futtya, de ha maga fázik, főveheti a nagyot is.

KINEK SZÓL A HARANG?

Két öreg halad át a Tyúkpiacon. Beszélgetésükbe belecsendül a Keceli-féle templom lélekharangja.

- Nem tuggya ke' kinek harangoznak?
- De tudom.
- Kinek no?
- Hát minekünk.
- Minekünk?
- Nem is a halottnak! Annak ugyan húzhatják!...

MAGAS DIPLOMÁCIA — NÉPI SZEMMEL

János bácsi (a szomszédjához, aki a Magyar Szót böngészi a kispadon):

— No, szomszéd, mongya-e a zesőt? Hazuccság van abba is, mind a rádióba, ütné meg a ménkü mind a kettőt! Mer' ám aszt egyik se mongya, hogy mi az igazság: hogy Emerika aláfürt a muszka alá. De a muszka is aláfürt ám Emerika alá, így oszt most csak azon múlik a zegisz, hogy mük gyúti meg előbb a kanócot.

Rettentő hamis kutyája volt Tóparton az öreg
Ferenc bácsinak. Nemcsak a kézbesítő, villanypénzt
szedő, cigány és egyéb kapa-kasza kerülő népséget
nem állhatta, hanem még a szomszédokat, sőt a ro-
konságot is elmarta a háztól. Végtere már az öreg
is megsokallta kutyája túlbuzgó mivoltát, de mivel
sajnálta tanyára adni — jó kutya volt —, hallgatott
a tanácsra és kivágatta.

Mikor a koma elvégezte a saktermunkát, s a kuvaszt
feloldották, az a farkát hátsó lába közé kapva, nyü-
szítve iszkolt a szérú felé.

— Szegény! E' se fog négy-öt napig előgyünni —
sajnálkoztak rajta a jelenlevők.

Másnap délelőtt holmi adóhátralék ügyében megje-
lent a háznál foglalni az adóvégrehajtó. Benyit a
kapun, banéz, s mert nem lát elől senkit, hangosan
beköszön. Nem jön válasz. Mivel kutyaugatást sem
hall, megnyugodva elindul befelé. Alig tesz azonban
három-négy lépést, a borjú nagyságú kuvasz (nem
tudva, hogy neki még nem illik előjönnie) eszeveszett
acsargással rohan az ijedtségtől hápogó vendég felé.
Bizony le is szedné róla a takácsmunkát, ha a végre-
hajtó ijedtében föl nem gallyazna hirtelen az ott álló
alacsonyabb diófára.

A nagy ugatásra Ferenc bácsi is kinéz a kisházbul,
s amikor észreveszi a fán kutyorgó ijedt hivatalos
közéget, tettetett haraggal kezdi csitítani a kutyáját:

— Rigó! Ördög b'on beléd, nem takarodsz mángyárt!
— s tuszkolná arrább a kutyát, de az még akkor is
vicsorogva és morogva kerülgeti a diófát.

— Gyűjjék le az úr! — invitálja a végrehajtót a
gazda.

— Nem megyek én! Félek.

— Gyűjjék le, ha mondom, no! Ne féjjen, ki van
herélve...

— Hát nem is attul félek én, hogy megb..., hanem,
hogyan megharap.

KI LEGYEN A GYEREK APJA?

Dr. Deutsch (Dajcs) — nyugodjék! — rendelőjébe
egyszer betért egy iruló-piruló tanyai menyecske.
Szemlesütve elpanaszolta, hogy hiába vannak már
idestova két éve egy akaraton az urával, házasságuk
még mindig gyümölcstelen.

— Jó, majd megpróbálunk segíteni — nyugtatja
meg dr. Deutsch a szemérmes asszonykát. — Vetköz-
zék csak le, Ielkem!

Ahogy bemosakodás után visszafordul a csaptól, az
orvos meglepődve látja, hogy a hamvas arcú me-
nyecske még mindig úgy áll ott az asztal előtt, mint
ahogy bejött — felöltözve.

— ???!

— Teclek tunni, doktor úr... Én azér' mégis aszt
szeretném, ha az uramtú lenne...

KI HAL MEG?

Bevittek a zentai kórházba egy súlyos állapotban lévő öreg kukucskaik, akit hajlott kora miatt már operálni sem lehetett. Dr. Vujić, a zentaiak egykori népszerű sebésze — kíméletből, vagy a beteg ne értse — azt mondja szerbül az ápolóknak:

— Suviše je star. Nažalost nema mu pomoći. Nosite ga kući, neka umre među svojima!

(Azaz: Túl öreg. Sajnos, nem lehet rajta segíteni. Vigyék haza, hadd haljon meg otthon békességben!)

Odahaza aztán valamelyik Alsó-Tisza-parti javasasszony vette kezelésbe az öreget — s mit tesz isten? — kikúrálta.

Főlépülése után a beteg találkozik az utcán az egyik kórházi ápolóval, aki tapintatlanul rácsudálkozik:

— Hát maga él?

— No, tán még nem láttá' varnyút karón? Persze hogy élek! — így az öreg, majd utána teszi: — Azt üzenem a gazdáknak, akik rám vetette a pravoszláv körörszót, hogy b... meg a tudományát! Aszt is mo' meg neki, hogy nem a' hal meg ám, aki beteg, hanem akinek e'gyütt az ideje! Bizony!

HA HAGYJÁK...

Vesebántalmak nyúvasztják az alvégi öreg pógárt, és hiába húzza, halasztja, végtére is csak el kell indulnia dr. Szegedihez, a régi zentaiak népszerű orvosához.

Betegségéből kifolyólag útközben rájön az anyagcsereinger, és egy néptelenebb utcában az akácfa oldalának fordul, hogy utat engedjen a „folyó ügyeknek”. Ám nyílik a háta mögötti kiskapu, kilép egy süldő lányka, s a bácsit megzavarja. A másik utcában újfent megkísérli, de most sincs szerencséje, sőt a harmadik kísérlete is dugába dől. A fogát szíva ér be az orvos rendelőjébe.

— Mi a panasz? — érdeklődik tőle dr. Szegedi.

— Doktor úr, má' megkövetem... nehezen bírok vizezni.

Az orvos levetkőzteti, majd a spanyolfal mögé állítva egy edényt nyom a markába a vizeletpróbához. Még a vízcsapot is megnyitja, hogy feloldódjék a beteg görcse, majd tapintatosan magára hagyja az öreget.

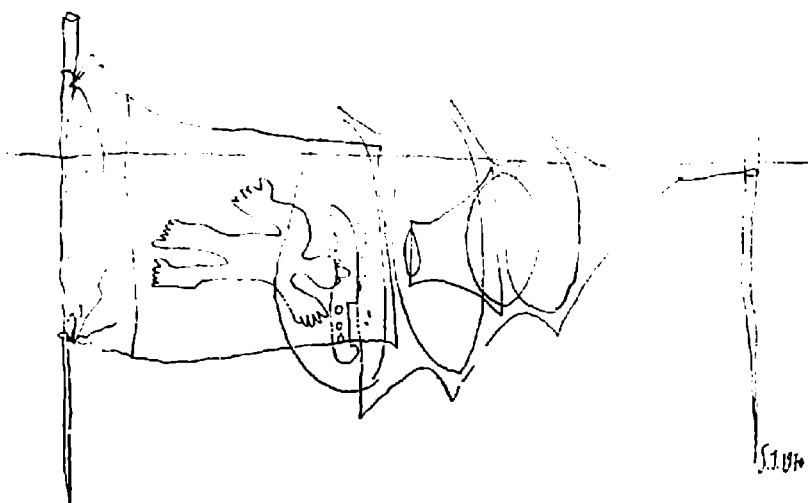
Kis idő múlva újra belép, és megkérdi:

— No, tatám, sikerült?

Az öreg mutatja a teli edénykét.

— Na látja, hogy lehet — így az orvos.

— Ja... ha hagyják az embert...

NAPSUGÁR AZ ISKOLÁBAN

Játszik az iskolából kifogott alkalmi kisjuhász a legelőn, s az elhullatott birkamogyorókat glédába állítgatja. Észre sem veszi, hogy éppen ott halad át a járáson az egyik városi tanfelügyelő, aki a bányai iskolákat ellenőrzi.

Az inspektort — vérbeli pedagógus — érdekli a gyermeklélek, ezért hát szóba elegyedik:

— Mit csinálsz, szép öcsém?

— Jáccok.

— És aztán mit, te?

— Nem lássa? Iskolát.

— Iskolát? És mik ezek a sorba rakott... kupacok?

— Azok a diákok.

— Hát ez a nagyobb itt?

— Ammeg a tanító.

Jó humorú ember lévén, az inspektor évődő hangon megkérdezi a juhászpálántától:

— Tanfelügyelő lesz-e az iskolában?

— Hát, ha futi a szarbú! De akkorát még nem tanátam... — teszi hozzá halálos komolyan a játékban megzavart gyerek.

OKA VAN ANNAK

A testnevelés mind nagyobb térhódítása következtében már tornából is házi feladatot kaptak az elemisták. Meg kellett otthon tanulni a fejenállást.

Fejcsóválva nézi az aylvégi öreg magyar, hogy az onoka a szalmakazal tövében a tótágast gyakorolja.

— Ugyan ne botromskogy má' te! iszen a fejedbe tódul mind a vér.

— Dehogy, öregapám!

Mivel embertant is tanul már a gyerek, még tudálékosan hozzá is teszi:

— A lábomba se folyik bele minden vér, pedig egész nap azon állok.

— De az nem üres ám, fiam — jegyzi meg csak úgy magának az öreg.

GYAKORLATI FIZIKA

Fizikaórán Bajnok tanár úr — nyugodjék! — az energia megmaradásának elvét akarta megmagyarázni a tanulóknak.

Szemléltetésként gyakorlati példát szeretett volna, s megkérdezte tanítványait, hogy tett-e már valaki a vonat elé krajcárt a sínekre (ti. a nagy nyomás következtében a rézkrajcár nemcsak szétlapul, hanem át is melegszik).

Szabó Lajos (jelenleg köztisztviselőként álló nyugdíjas) jelentkezett.

— Na, és mit észleltél? Mi történt, amikor elment a vonat?

— Megvert a bakter.

NINCS BENNE A MENETRENDEN

Tanulmányi kirándulásra utaztak a zentai gimnaziások. Útvezető tanáruk gyengén törte a szerbhorvát nyelvet, és ezért átszálláskor, tájékoztatások alkalmával gyakran kérte ki a szerbhorvát nyelvben jártasabb tanítványai segítségét.

Az utazás másnapján, hajnaltájban, huzamosabb ideig vesztegelt a szerelvényük egy kisebb boszniai állomáson.

— Lessen már ki, ember — szólt oda a professzor az osztály tréfacsinálójának —, hol ragadtunk le ilyen hosszú ideig?!

A diák szolgálatkészen kinéz, elolvassa a nyilvános W. C. mellett veszteglő kocsiból a feliratot: NUŽNIK, és faarccal bemondja:

— NUŽNIK-on, tanár úr.

— NUŽNIK... NUŽNIK — sillabizálja a tanár a menetrendet, miközben hol a gyéren pislogó lámpa, hol a derengő világosság felé fordítja. — Ezt meg, úgy látszik, kifelejtették a menetrendből.

TUDJA, HOGYAN KELL MONDANI...

Az egyik Zenta környéki elemi iskolában a Föld keletkezéséről tanít a tanár. A Kant—Laplace-elméletet ismertetve észreveszi, hogy az egyik jófejű parasztyerek elnéző mosollyal kíséri a magyarázatot. A tanár végül is nem állhatja tovább, s megkérdezi:

— Jóska fiam, mi van ebben olyan humoros, hogy te szinte végigderülöd az egész órát?

— Hát... Mert ez ám nem úgy vót, tanár néptárs.

— Nem-e? Hanem hogy vót? — kérdezi évődő hangon az előadó, ki már sejti, hol szorítja tanítványát a cipő.

— Úgy vót, hogy a Földet az Isten teremtette. Öreganyám is mesélte, meg a hittanórán is mondta a tisztelendő bácsi.

Eppen kicsöngettek, így a „tudományos” vita a következő földrajzórára maradt. Ezen már az inspektor is megjelent, részben, hogy lássa a kis „eretneket”, részben meg, hogy kéznél legyen mint döntőbíró a nagy vitában.

Másnap a lecke számonkérésénél a tanár „véletlenül” a tamáskodó kislfiút szólítja ki felelni. A gyerek szemrebbenés nélkül fújja a Kant—Laplace-féle teóriát, s ilyenformán a tudományos polémiaiból nem lett semmi.

Óra végén az inspektor megindul kifelé, s a tanár is utána megy, de az ajtóból még visszalép. Odaintli a gyereket:

— Mi az, Jóska fiam? Tegnap még nem így beszéltél...

A gyerek bizalmasan rávillan a tanárára:

— Ugyan! Nem akarok én magának ártani — s a szemével az inspektor után vág. — Tudom én, hogy ezt így kell mondani!

Az 1950-es évek elején baj volt a gyermekek beiskoláztatásával. Főleg falun, tanyacsoportokban ment nehezen az iskolába járás. Olykor még a népbizottsági elnökök közbelépésére is szükség volt, hogy egyik-másik hanyag szülőt jobb belátásra bírják a hatóságok az iskola irányába.

Az egyik Zenta környéki községben is behívta az elnök az érdekelt szülőket, akikhez aztán kemény dörgedelmet intézett. A meghívottak között jelen volt az elnök egyik utcabélijé, egy szájra markos kofa-asszony is, akinek nyelvétől rettegett az egész község népe.

— Te Rozi — fordul hozzá az elnök —, a te gyereked se jár iskolába.

— Nem.

— De hát miért nem? Majd meglátod, megbüntetlek!

— Ugyan, Pista! Te négy elemít végezté' velem együtt, osztán, ehun-e, mi lett belüled. Az én Józsi-kám meg a hetedik osztálbul maradt ki. Hát akkó' mi lehet még abbú?!